

حسابداری ارزش منصفانه:

مزایا، چالشها و پیامدهای آن

برای گزارشگری مالی

زهرا نوری ✍

Pragnesh B. Dalwadi ✍

مقدمه

ایده اصلی حسابداری ارزش منصفانه، طی سالها بحث و توجه زیادی را به همراه داشته است. حسابداری ارزش منصفانه با ارزشگذاری داراییها و بدهیها بر مبنای قیمت فعلی آنها در بازار، با حسابداری بهای تمام شده تاریخی متعارف تفاوت دارد. نیاز به داده‌های مالی شفافتر و مربوطتر، به‌ویژه در موقعیتهای اقتصادی پویا و پیوسته در حال تغییر، موجب افزایش توسعه حسابداری ارزش منصفانه شده است. هدف این مقاله، بررسی ایده حسابداری ارزش منصفانه و همچنین مزایا، معایب و پیامدهای گزارشگری مالی آن است. این مقاله به دنبال آن است تا کاربردهای عملی حسابداری ارزش منصفانه را در حالی که تحلیلی متوازن از مزایا و معایب آن ارائه می‌دهد، بیان کند. اهمیت حسابداری ارزش منصفانه در بحثهای مالی و حسابداری افزایش یافته است.

ممکن است تغییرهای ارزش را به طور دقیق نشان ندهد، اهمیت دارد.

ج) تسهیل تصمیم‌گیری بهتر برای سرمایه‌گذاران و ذینفعان: حسابداری ارزش منصفانه، اطلاعاتی را در اختیار سرمایه‌گذاران و ذینفعان قرار می‌دهد که امکان تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر را فراهم می‌سازد. آن‌ها می‌توانند سلامت مالی و عملکرد واحد تجاری را براساس ارزشهای فعلی بازار ارزیابی کنند.

د) بهبود ارزیابی و مدیریت ریسک: حسابداری ارزش منصفانه با بازتاب به موقع ارزشهای بازار، به ذینفعان در ارزیابی و مدیریت ریسک کمک می‌کند. این نمایش دقیق‌تری از سود یا زیان احتمالی ارائه می‌دهد و راهبردهای پیشگیرانه در راستای کاهش ریسک را امکان‌پذیر می‌سازد.

چالشهای حسابداری ارزش منصفانه

الف) ذهنی‌بودن و نبود یکنواختی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه: اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه بیشتر اوقات نیازمند قضاوت و برآورد هستند، که منجر به ذهنی‌بودن می‌شوند. واحدهای تجاری مختلف ممکن

مفهوم حسابداری ارزش منصفانه

حسابداری ارزش منصفانه، روشی است که برای اندازه‌گیری و گزارش ارزش داراییها و بدهیها براساس قیمتهای فعلی برآوردشده در بازار استفاده می‌شود و بازتاب‌دهنده قیمتی است که از فروش یک دارایی دریافت یا برای انتقال یک بدهی در یک معامله منظم بین فعالان بازار، پرداخت می‌شود. ارزش منصفانه یک برآورد تک‌نقطه‌ای نیست؛ بلکه دامنه‌ای از مقادیر ممکن را منوط به فنون ارزش‌گذاری مورد استفاده و فرضهای به‌کارگرفته‌شده دربر می‌گیرد.

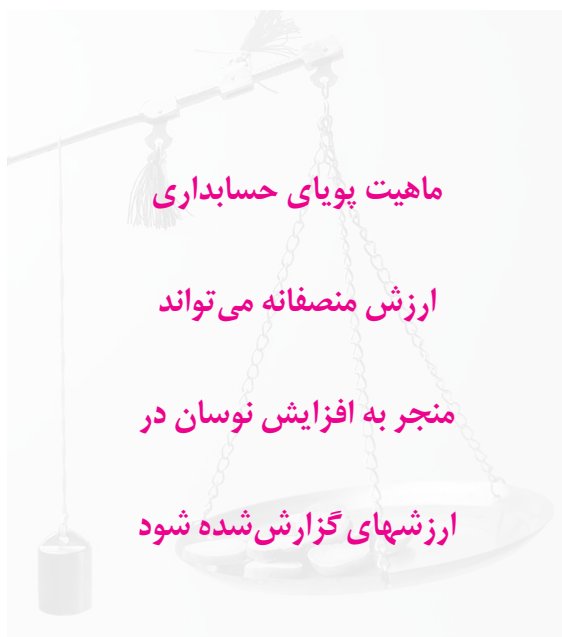
در مقابل، در حسابداری بهای تمام‌شده تاریخی، داراییها و بدهیها به قیمت اصلی خریدشان ثبت می‌شوند و تعدیلهای بعدی به‌طور معمول محدود به استهلاك داراییهای مشهود یا نامشهود است. حسابداری ارزش منصفانه نیاز به درک ماهیت متغیر بازارها و شرایط اقتصادی را در نظر می‌گیرد. مقایسه این دو روش، تغییر از ارزش‌گذاری ایستا به اندازه‌گیریهایی پویا و مبتنی بر بازار را پررنگ می‌سازد.

حسابداری ارزش منصفانه در چارچوبهای گزارشگری مالی مختلف، مانند **استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS)** و **اصول پذیرفته‌شده حسابداری امریکا (GAAP)** گنجانده شده است. منظور از گنجاندن اندازه‌گیری ارزش منصفانه در این استانداردها، ارائه اطلاعات مربوط و به‌موقع درباره داراییها و بدهیهای واحد تجاری به استفاده‌کنندگان صورتهای مالی است.

مزایای حسابداری ارزش منصفانه

الف) افزایش اعتماد و شفافیت در صورتهای مالی: حسابداری ارزش منصفانه، با ارائه اطلاعاتی که واقعیتهای اقتصادی وضعیت مالی واحد تجاری را با دقت بیشتری برای ذینفعان بازتاب می‌دهد، شفافیت صورتهای مالی را افزایش می‌دهد. این شفافیت می‌تواند منجر به افزایش اعتماد و اطمینان در میان ذینفعان شود.

ب) بازتاب شرایط فعلی بازار و واقعیتهای اقتصادی: حسابداری ارزش منصفانه به صورتهای مالی کمک می‌کند تا با بازتاب به‌روزترین شرایط بازار، به‌روز بمانند. این امر به‌ویژه در بازارهای بی‌ثبات که در آن اندازه‌گیری هزینه‌های تاریخی

اطلاعاتی بین تهیه‌کنندگان و استفاده‌کنندگان صورتهای مالی شود. واحدهای تجاری ممکن است که انگیزه‌هایی برای دستکاری برآوردها در حسابداری ارزش منصفانه به‌منظور ارائه یک تصویر مالی مطلوبتر داشته باشند.

پیامدها برای گزارشگری مالی

الف) اثر بر ارائه ترازنامه و ساختار دارایی-بدهی: حسابداری ارزش منصفانه می‌تواند به‌طور درخور توجهی بر ارائه داراییها و بدهیها در ترازنامه اثر بگذارد. داراییهایی که پیش از این به بهای تمام‌شده تاریخی ثبت شده‌اند، اکنون ممکن است که ارزشهای جاری بازار را بازتاب داده و بر وضعیت مالی واحد تجاری اثر بگذارند.

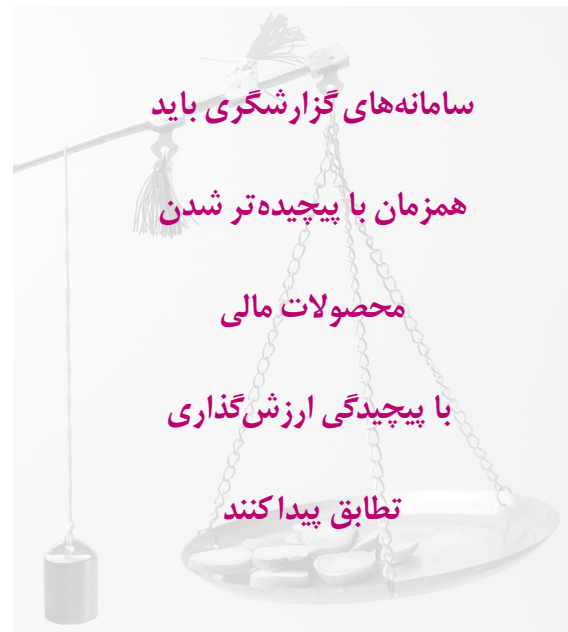
ب) آثار بر صورت درآمد و شناسایی سود و زیان: تغییرهای حسابداری ارزش منصفانه می‌تواند منجر به شناسایی سود یا زیان در صورت سود و زیان شود؛ حتی اگر معامله واقعی صورت نگیرد. این امر می‌تواند بر سود گزارش شده واحد تجاری و بر ادراک ذینفعان اثر بگذارد.

ج) الزامهای افشا و شفافیت در روش‌شناسیهای گزارشگری: پیچیدگی اندازه‌گیری ارزش منصفانه، بیشتر نیازمند افشای تفصیلی روشهای ارزش‌گذاری، فرضها و دروندادهای مورد استفاده است. هدف از ارائه این موارد افشا، افزایش شفافیت است و به ذینفعان اجازه می‌دهد تا اتکالپذیری برآوردهای ارزش منصفانه را ارزیابی کنند.

د) اثر بر نسبتهای مالی، تحلیل عملکرد و ارزش‌گذاری: حسابداری ارزش منصفانه می‌تواند بر نسبتها و معیارهای مالی، مانند نسبتهای قیمت به سود و نسبت بدهی به حقوق صاحبان سهام اثر بگذارد. این تغییرها بر نحوه ارزیابی عملکرد و ارزش‌گذاری واحد تجاری توسط سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران اثر می‌گذارد.

چارچوب نظارتی و استانداردها

الف) مروری بر دستورالعملهای اندازه‌گیری ارزش منصفانه (استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۳ (IFRS 13)، استاندارد حسابداری مالی ۸۲۰ (ASC 820): استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و اصول پذیرفته‌شده حسابداری در

است از فرضها و روشهای متفاوتی استفاده کنند که منجر به نبود یکنواختی می‌شود. این مسئله می‌تواند نگرانیهایی را در مورد اتکالپذیری و مقایسه‌پذیری صورتهای مالی ایجاد کند.

ب) ناپایداری بازار و اثر احتمالی بر سود: ماهیت پویای حسابداری ارزش منصفانه می‌تواند منجر به افزایش نوسان در ارزشهای گزارش شده شود. این بی‌ثباتی می‌تواند بر سود گزارش شده یک واحد تجاری اثر گذاشته و به‌طور احتمالی باعث ایجاد نوسانهایی شود که به‌طور دقیق تغییرهای عملیاتی اساسی را بازتاب نمی‌دهد.

ج) پیچیدگی در ارزش‌گذاری داراییها و بدهیهای غیرنقدی: ارزش‌گذاری داراییهای غیر نقدشونده یا بدهیها، همانند برخی از اوراق مشتقه یا اوراق بهادار، به‌دلیل نبود قیمت‌های بازار در دسترس، می‌تواند چالش‌برانگیز باشد. این پیچیدگی می‌تواند منجر به مشکلات ارزیابی و خطاهای احتمالی در گزارشگری مالی شود.

د) عدم تقارن اطلاعاتی و احتمال دستکاری: پیچیدگی اندازه‌گیری ارزش منصفانه می‌تواند منجر به عدم تقارن

اندازه‌گیری ارزش منصفانه را متحول کنند. این فناوریها می‌توانند دقت ارزیابیها را افزایش داده، شفافیت داده‌ها را بهبود بخشیده و فرایندهای گزارشگری را تسهیل کنند. با این حال، آن‌ها همچنین نگرانیهایی در مورد امنیت داده‌ها، سوگیری الگوریتمی و احتمال اتکای بیش از حد به فرایندهای خودکار ایجاد می‌کنند.

۲- ابزار مالی پیچیده: همانطور که بازارهای مالی ابزار پیچیده‌تری را معرفی می‌کنند، تعیین ارزش منصفانه این داراییها پیچیده‌تر می‌شود. گزارشگری مالی آینده باید چالشهای ارزش‌گذاری ابزار مشتقه، محصولات ساختاریافته و سایر ابزار مالی نوآورانه را به‌طور دقیق برطرف کند. مراجع انتظام‌بخشی و نهادهای استانداردگذار، به‌احتمال نیاز به تطبیق مستمر برای اطمینان از راهنمایی مناسب برای این ارزش‌گذاریها دارند.

۳- الزامهای پیشرفته برای موارد افشا: تقاضای

ایالات متحد، دستورالعملهای جامعی را برای حسابداری ارزش منصفانه ارائه می‌دهند. استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۳ با موضوع «اندازه‌گیری ارزش منصفانه» یک استاندارد کلیدی است که چارچوب واحدی را برای اندازه‌گیری ارزش منصفانه و تشریح روشهای تعیین برآورد ارزش منصفانه ایجاد می‌کند. به‌طور مشابه، استاندارد حسابداری مالی ۸۲۰ ایالات متحد نیز که با موضوع «اندازه‌گیریها و افشای ارزش منصفانه» شناخته می‌شود، رهنمودهایی را در مورد نحوه اندازه‌گیری و افشای ارزش منصفانه در چارچوب اصول حسابداری پذیرفته‌شده ایالات متحد ارائه می‌دهد.

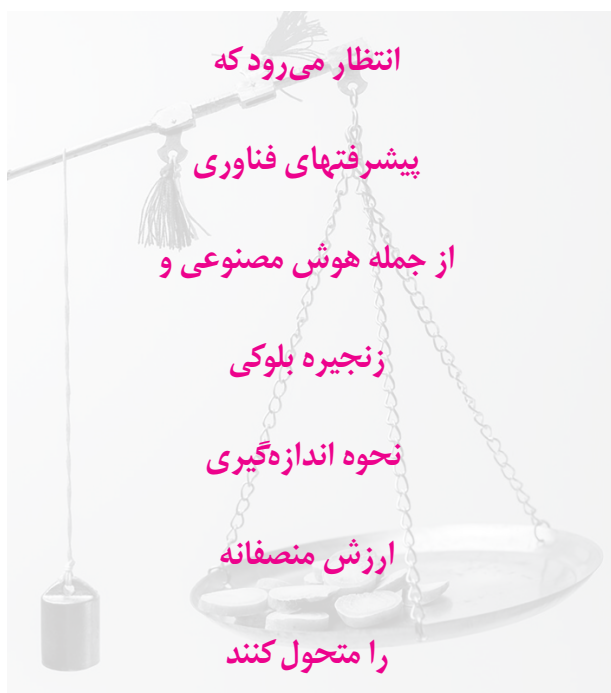
ب) تلاشها و چالشهای هماهنگ‌سازی در به‌کارگیری جهانی: با جهانی‌شدن روزافزون دنیای کسب‌وکار، نیاز به شیوه‌های گزارشگری مالی منسجم اهمیت بسیار زیادی پیدا کرده است. با این حال، دستیابی به هماهنگی در روشهای اندازه‌گیری ارزش منصفانه در حوزه‌های گزارشگری مختلف، بدون چالش نیست. چالشهای موجود در به‌کارگیری جهانی، از جمله تفسیرهای متفاوت از ارزش منصفانه، دیدگاه‌های فرهنگی متفاوت در مورد ریسک و سطوح مختلف زیرساخت انتظام‌بخشی را در بر می‌گیرد.

ج) پاسخهای انتظام‌بخشی به چالشها و انتقادات: حسابداری ارزش منصفانه به سهم خود با انتقادات و چالشهایی به‌ویژه در زمان بی‌ثباتی اقتصادی مواجه است. این پاسخهای ممکن است که تغییراتی در فنون اندازه‌گیری، ارتقای الزامهای افشا، یا رهنمود در مورد چالشهای خاص ارزش‌گذاری را در بر بگیرد.

روندها و ملاحظات آینده

از آنجا که چشم‌انداز مالی روندی در حال تحول دارد، مفهوم حسابداری ارزش منصفانه نیز در معرض توسعه و بررسی دقیق است. با نگاهی به آینده، احتمال می‌رود که روندها و ملاحظات مختلف، گفتمان پیرامون حسابداری ارزش منصفانه، مزایا، چالشها و پیامدهای آن برای گزارشگری مالی را شکل دهند:

۱- پیشرفتهای فناوری: انتظار می‌رود که پیشرفتهای فناوری، از جمله هوش مصنوعی و زنجیره بلوکی، نحوه

باید به این چالشها رسیدگی کنند.

۶- ناپایداری و عدم قطعیت بازار: در یک محیط اقتصادی که به سرعت در حال تغییر است، نوسانهای بازار می‌تواند به‌طور درخور توجهی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه اثرگذار باشد. گزارشگری مالی آینده باید به نحوه محاسبه نوسانها و عدم قطعیت‌های ناگهانی بازار، به‌ویژه در مواقع بحران یا رکود اقتصادی، بپردازد.

۷- قضاوت حرفه‌ای و اخلاق حرفه‌ای: اندازه‌گیری ارزش منصفانه بیشتر اوقات مستلزم درجه‌ای از قضاوت حرفه‌ای است. حفظ استانداردهای اخلاقی بالا و اطمینان از اجتناب از تضاد منافع در میان کارشناسان مالی که در فعالیتهای ارزش‌گذاری فعالیت می‌کنند، همچنان با اهمیت خواهد بود. در آینده، ممکن است بر آموزش و گواهینامه‌های حرفه‌ای تاکید بیشتری شود.

۸- سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و داراییهای نامشهود: ارزش‌گذاری سرمایه‌گذاریهای بلندمدت و داراییهای نامشهود چالشهای منحصر به فردی را به همراه دارد. گزارشگری مالی آینده ممکن است بر توسعه روشهای قویتر برای ارزش‌گذاری داراییهای نامشهود همانند مالکیت معنوی، ارزش برند و سرقتی تمرکز کند، که می‌تواند به‌طور درخور توجهی بر موقعیت مالی شرکت اثر بگذارد.

۹- واکنش انتظام‌بخشی به بحرانهای مالی: واکنش انتظام‌بخشی به بحرانهای مالی آتی ممکن است بر استانداردهای حسابداری ارزش منصفانه اثر بگذارد. ایجاد موازنه بین ارائه شفافیت و جلوگیری از ترسهای بی‌مورد در زمان آشفتگی بازار، ملاحظات مهمی برای استانداردها و نهادهای انتظام‌بخشی خواهد بود.

۱۰- همکاری ذینفعان: حسابداری ارزش منصفانه مستلزم همکاری بین ذینفعان مختلف از جمله نهادهای انتظام‌بخشی، استانداردها، حساب‌رسان و سرمایه‌گذاران است. احتمال دارد که تحولات آتی مستلزم افزایش گفتگو و همکاری برای رسیدگی به چالشها، انطباق با روندهای نوظهور و تضمین اثربخشی گزارشگری حسابداری ارزش منصفانه باشد.

به‌طور خلاصه، آینده حسابداری ارزش منصفانه با

سرمایه‌گذاران برای شفافیت و پاسخگویی احتمال می‌رود که منجر به الزامهای افشای دقیقتر مربوط به اندازه‌گیری ارزش منصفانه شود. این امر، درک روشنتری از فرضها و روشهای مورد استفاده در ارزش‌گذاری داراییها و بدهیها به ذینفعان ارائه می‌دهد. ایجاد موازنه بین ارائه اطلاعات کافی و جلوگیری از ارائه اطلاعات اضافی بسیار با اهمیت خواهد بود.

۴- هماهنگ‌سازی جهانی: تلاشها برای هماهنگ‌سازی جهانی استانداردهای حسابداری ادامه خواهد داشت. یکنواختی در اندازه‌گیری ارزش منصفانه در سراسر حوزه‌های گزارشگری، پیچیدگی را برای شرکتهای چندملیتی کاهش و مقایسه‌پذیری برای سرمایه‌گذاران را افزایش می‌دهد. با این حال، دستیابی به هماهنگی به دلیل چارچوبهای نظارتی و شرایط اقتصادی متفاوت می‌تواند چالش‌برانگیز باشد.

۵- یکپارچگی عوامل محیطی، اجتماعی و راهبری (ESG): ترکیب عوامل محیطی، اجتماعی و راهبری با حسابداری ارزش منصفانه، احتمال دارد که پررنگتر باشد. ارزش‌گذاری داراییها و بدهیها در راستای ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی بر ارزیابی ارزش منصفانه اثر گذاشته و پیچیدگیها و موارد بی‌اطمینانی جدیدی را ایجاد می‌کند. استانداردها و گزارشگران برای ارائه اطلاعات اتکا پذیر و مربوط

مشکل نیست. ذهنی بودن، ارزشها را مستعد سوگیری و دستکاری می‌کند. پیچیدگی برخی ابزار مالی، اندازه‌گیری ارزشها را دشوار می‌کند و قضاوت و ارزیابی ممکن است به تناقضها و اختلاف نظرها منجر شود. تعیین ارزش منصفانه نیز در برابر نوسانهای بازار آسیب‌پذیر هستند و نگرانیهایی را در مورد اعتمادپذیر بودن آنها در میان آشفته‌گی اقتصادی ایجاد می‌کند. حسابداری ارزش منصفانه پیامدهای گزارشگری مالی مختلفی به همراه دارد. ذینفعان خواستار اطلاعات بیشتر درباره روش‌شناسی و فرضهای ارزش‌گذاری هستند تا پذیرندگی و پاسخگویی را افزایش دهند. سامانه‌های گزارشگری باید همزمان با پیچیده‌تر شدن محصولات مالی، با پیچیدگی ارزش‌گذاری تطابق پیدا کنند. فناوری و ادغام عوامل محیطی، اجتماعی و راهبری، جنبه‌های جدیدی را به حسابداری ارزش منصفانه اضافه می‌کنند که مستلزم انطباق و نوآوری مستمر هستند. در نهایت، حسابداری ارزش منصفانه با تغییرهای ثابت در بازارهای مالی تطابق پیدا می‌کند. کاربردپذیری و مقایسه‌پذیری آن یک مزیت است؛ اما به کنترل نظارتی قوی، تخصص اخلاقی و توسعه مستمر روش ارزش‌گذاری نیاز دارد. حسابداری ارزش منصفانه، همزمان با تغییر گزارشگری مالی به وسیله پیشرفت‌های اقتصاد جهانی و پیشرفت‌های فناوری، همچنان به شکل‌دهی سازمانها در نحوه گزارش وضعیت مالی خود ادامه می‌دهد. پتانسیل کامل حسابداری ارزش منصفانه در زمینه گزارشگری مالی در حال تغییر، مستلزم توازن در دقت، پذیرندگی و چابکی است.

منبع:

- Dalwadi Pragnesh B. Fair Value Accounting: Benefits, Challenges and Implications for Financial Reporting. Article in VIDYA - A JOURNAL OF GUJARAT UNIVERSITY · September 2023

پیشرفت‌های فناورانه، تکامل ابزار مالی، تغییر استانداردهای گزارشگری و روندهای اقتصادی و اجتماعی گسترده‌تر شکل خواهد گرفت. ایجاد توازن مناسب میان شفافیت، دقت و اعتماد، به‌عنوان یک چالش مهم برای کارشناسان مالی و نهادهای انتظام‌بخشی باقی خواهد ماند.

نتیجه‌گیری

حسابداری ارزش منصفانه مزایایی دارد. استفاده‌کنندگان صورتهای مالی ممکن است با ارزیابی به‌موقعتر و مربوطتر اطلاعات دارایی و بدهی، انتخابهای سرمایه‌گذاری آگاهانه داشته باشند. این تکنیک، نوسانهای بازار و ارزش داراییها را محاسبه کرده و دقت گزارشگری مالی را بهبود می‌بخشد.

حسابداری ارزش منصفانه همچنین صورتهای مالی بخشها و کشورها را مقایسه‌پذیر و امکان‌سنجش و تحلیل آنها را فراهم می‌کند. حسابداری ارزش منصفانه بدون

